

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Монографія

За редакцією О. І. Шниркова

УДК 339.9:004

Д44

Автори:

А. С. Філіпенко (підрозд. 1.1), Н. В. Резнікова (підрозд. 1.2), О. І. Рогач (підрозд. 1.3),
Д. М. Русак (підрозд. 1.4), Ю. Ю. Хватов (підрозд. 1.5), В. В. Батрименко (підрозд. 1.6),
Р. О. Заблоцька (підрозд. 1.7), А. В. Негода (підрозд. 1.8), Р. Д. Стаканов (підрозд. 1.9),
В. І. Мазуренко (підрозд. 1.10), Л. О. Шворак (підрозд. 1.11),
А. С. Нанавов (підрозд. 1.12), Л. С. Полішук (підрозд. 1.13),
О. І. Шнирков, В. І. Чужиков (підрозд. 2.1), О. А. Чугаєв (підрозд. 2.2),
В. І. Мазуренко, Т. О. Жолос (підрозд. 2.3), О. Ю. Засенко (підрозд. 2.4)

Рецензенти:

д-р екон. наук, проф. І. І. Пузанов,
д-р екон. наук, проф. В. А. Вергун

*Рекомендовано до друку
вченою радою Інституту міжнародних відносин
(протокол № 5 від 19 листопада 2019 року)*

*Ухвалено науково-методичною радою
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 3 від 10 грудня 2019 року)*

Д44 Діджиталізація сучасної системи міжнародних економічних відносин : монографія / А. С. Філіпенко, Н. В. Резнікова, О. І. Рогач та ін.; за ред. О. І. Шниркова. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2020. – 236 с.

ISBN 978-966-933-121-2

Розглянуто основні особливості розвитку глобальної цифрової економіки, теоретичні основи та практика використання цифрових технологій у розвитку міжнародної торгівлі товарами та послугами, міжнародного капіталообміну, міжнародної міграції робочої сили, міжнародних валютно-фінансових відносин. Досліджено розвиток Цифрового союзу країн – членів ЄС.

Для науковців, економістів-практиків, викладачів, студентів, аспірантів, які цікавляться актуальними тенденціями розвитку світової економіки і міжнародних економічних відносин.

УДК 339.9:004

© Філіпенко А. С., Резнікова Н. В., Рогач О. І. та ін., 2020
© Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
ВПЦ "Київський університет", 2020

ISBN 978-966-933-121-2

ПЕРЕДМОВА

Для глобальної економіки на початку ХХІ ст. характерне поглиблення та розширення використання цифрових технологій, що спричиняють фундаментальні зміни структури та змісту виробничих процесів. Діджиталізація сучасної світової економіки суттєвим чином трансформує сучасну систему економічних відносин між країнами. Особливої актуальності зазначеній проблемі додає також необхідність інтеграції України у світову цифрову економіку, що в сучасних умовах стає одним з основних факторів підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних виробників, галузей, сфер і країни загалом.

Сучасна світова економічна наука не розкриває достатньо глибоко теоретичні засади та методологію дослідження використання новітніх цифрових технологій в економічних відносинах країн. Концептуального осмислення потребують також аналіз основних чинників, механізмів і соціально-економічних наслідків діджиталізації основних форм міжнародних економічних відносин. На спеціальну увагу заслуговує дослідження форм, методів і наслідків діджиталізації міжнародної торгівлі товарами, послугами, іноземних інвестицій, міжнародної міграції робочої сили, міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин. Автори монографії саме і прагнули зробити свій внесок у розбудову теоретичних засад аналізу та вивчення практичних аспектів цифровізації міжнародних економічних відносин на нинішньому етапі розвитку світової економіки.

Монографію підготовлено викладачами кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка за результатами міжнародної науково-практичної конференції "Діджиталізація сучасної системи між-

народних економічних відносин" та спеціальної сесії "Єдиний цифровий ринок ЄС" у межах реалізації міжнародного проєкту програми Жана Моне "Поглиблений розвиток європейських студій в Україні: міждисциплінарний підхід" (№ 611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE) 21 листопада 2019 р., м. Київ.

Розділи 2.1 та 2.2 підготовлено в процесі реалізації міжнародного проєкту програми Жана Моне "Поглиблений розвиток європейських студій в Україні: міждисциплінарний підхід" (№ 611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE) за підтримки програми Еразмус + Європейського Союзу. Підтримка Європейською комісією (ЄК) створення цієї публікації не передбачає підтримку її змісту, що відображає думку тільки авторів. ЄК не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що тут міститься (Chapters 2.1 and 2.2. are prepared within international Jean Monnet project "Advancing European Studies in Ukraine: Interdisciplinary Approach" (№ 611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE) with the support of the Erasmus+ Programme of the European Union. The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein).

12. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC (Text with EEA relevance) [Electronic source]. – PE/51/2019/REV/1. – Access mode : <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>.

13. Proposal for a Council directive on the common system of a digital services tax on revenues resulting from the provision of certain digital services [Electronic source]. – Brussels, 21.3.2018. – Cora (2018)148 final. – Access mode : <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/EN/COM-2018-148-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

Чугасв О.А.

2.2. Економічна сила країни в умовах цифрової революції: приклад ЄС, США, Китаю та України

Поняття економічної сили країни характеризує її здатність до впливу економічними засобами на інші суб'єкти світової економіки та процеси розвитку міжнародних економічних відносин, а також протистояти зовнішньому впливу. Історично вона залежала переважно від екстенсивних факторів, таких як територія, кількість населення, обсяги та споживання природних ресурсів, проте науково-технічний прогрес обумовив посилення ролі технологічних, інформаційних та освітніх факторів. Одним з елементів такого прогресу став розвиток цифрових технологій та їхнє проникнення в усі сфери економіки та суспільного життя.

Вплив цифрової революції на економічну силу країн різного рівня розвитку. З одного боку, цифрова потужність є ознакою сили насамперед економік, де базуються провідні компанії у сфері ІТ, країн, що краще представлені в цифровому інформаційному просторі, контролюють основні цифрові інформаційні ресурси, ефективно використовують інформаційні технології.

Однак, з іншого боку, інформація – один із найбільш мобільних ресурсів. Значна частина цифрового контенту є фактично публічним благом на глобальному рівні, до якого мають доступ широкий спектр суб'єктів. Зростання рівня інформаційної про-

зорості надає можливості як для країн-лідерів, так і для економічно слабших країн. Схожим чином цей аспект розглядають С. Вебер і Дж. Буссель, які приходять до висновку, що використання спільної глобальної цифрової інфраструктури і, зокрема, вільного програмного забезпечення посилює країни, що розвиваються [1]. Останні одержують кращий доступ до знань, скорочують витрати за рахунок перестрибування через проміжні технологічні етапи розвитку і можуть використовувати цифрові технології для просування своїх товарів та послуг.

Згідно з підходом М. Крахмана і А.Супана сила країни має дві розмірності: розмір (територія із природними ресурсами і населення) та розвиток (технології, організація) [2, 3, 4]. В епоху аграрної цивілізації, де основним ресурсом була земля і некваліфікована праця, найголовнішими були фактори, пов'язані з розміром. В індустріальну та постіндустріальну епоху на перше місце вийшли фактори, пов'язані з розвитком.

Проте мобільність капіталу, знань і технологій в епоху цифрової революції може знову посилити роль факторів розміру. Така мобільність уже сприяла тому, що Китай набув статусу світового центру економічної сили поряд із більш розвиненими економіками США і ЄС. Надалі з урахуванням демографічних тенденцій можна очікувати посилення і країн Африки.

За альтернативного сценарію, роботизація і технології штучного інтелекту знову можуть посилити роль факторів розвитку. Такі технології можуть знизити цінність некваліфікованої праці, що може послабити позиції країн із низькими зарплатами і низьким рівнем освіти, та країн, які покладаються на надходження трансфертів мігрантів.

Подальші напрями розвитку цифрових технологій. Низка видів цифрових технологій уже набули широкого поширення (комп'ютерна техніка, мережа інтернет, електронна торгівля, реклама в інтернеті, цифровий контент, електронний зв'язок, соціальні мережі, інтернет-банкінг тощо). Проте потенціал діджиталізації ще далеко не вичерпаний. Успішність країн залежатиме від того, наскільки ефективно вони зможуть його реалізувати з випередженням порівняно з іншими країнами. Зокрема, використання технологій електронного уряду, електронної ме-

дицини, онлайн-освіти тощо може різко підвищити якість, доступність державних і публічних послуг.

У Звіті Всесвітнього економічного форуму ідеться про такі перспективні технології, що здатні кардинально переформатувати ланцюги доданої вартості: інтернет речей, автономні та безпілотні транспортні засоби, штучний інтелект і машинне навчання, роботизація, цифрове відстеження, 3D-друк, доповнена та віртуальна реальність, блокчейн [5].

Використання технологій штучного інтелекту для обробки даних надає потужні можливості для оптимізації використання ресурсів і безпеки [6]. Однак не всі країни здатні ефективно долучитися до їхнього використання в найближчому майбутньому. На перших позиціях у рейтингу готовності держав до технологій штучного інтелекту розміщуються Велика Британія, США, Канада, Республіка Корея, Нідерланди, Франція, Японія, Австралія, Нова Зеландія, Фінляндія [7].

Цифрові інновації трансформують принципи, на яких працюють цілі галузі, сприяючи розвитку економіки спільного споживання (Uber, Airbnb, файлообмінні сервіси). Ідеться про принципи шерінгової економіки, мережевої економіки, економіки поділу [8] та пірингових систем [9]. У межах цієї моделі споживачі також можуть бути постачальниками завдяки спільному використанню речей. Це підвищує ефективність використання ресурсів в економіці (нерухомого майна, транспортних засобів та інфраструктури, цифрової продукції тощо), сприяє переходу від гіперспоживання до оптимального споживання, вивільняючи більше ресурсів для цілей розвитку. З іншого боку, це може послабити країн, що спеціалізуються на експорті товарів, які спільно використовують, створити фіскальні ризики для держави та ризики порушення прав інтелектуальної власності.

У сучасному світі неоднозначно сприймають розвиток криптовалют, які є інноваційним засобом платежу, збереження вартості й інвестицій. Вони мали переваги на етапі свого стрімкого розвитку, адже дозволяли власникам одержати високі прибутки. З іншого боку, цій технології притаманні й певні недоліки. Фаза стрімкого зростання вартості криптовалют уже пройшла, що впливає на їхню інвестиційну привабливість. Іншими недоліка-

ми є занадто нестійка вартість (щоб виконувати функцію міри вартості), ризики сприяння ухиленню від оподаткування і підриву монетарного суверенітету держав, енергозатратність.

Кількісні параметри цифрової потужності країн. Фахівці корпорації RAND [10, с. 4–5, 19–20], а також Х. Анан і М. Хонхуа [11, с. 4–16, 20] вважали індикаторами національної сили країни кількість комп'ютерів і користувачів інтернету у країні. Дж. Най серед змінних використовував, зокрема, кількість інтернет-сайтів та інтернет-продажі як одні з індикаторів м'якої сили країни [12, 13].

Світовий банк публікує дані щодо низки показників, які дозволяють порівняти позиції країн у світі за рівнем розвитку цифрового сектора (див. приклади у табл. 22). Ми бачимо, що США є лідером за кількістю безпечних інтернет-серверів і рівнем охоплення населення інтернетом, ЄС – у сфері експорту інформаційно-телекомунікаційних послуг, а Китай – за експортом товарів у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій і кількістю користувачів інтернету. Україна має достатньо хороші показники експорту інформаційно-телекомунікаційних послуг, але не спеціалізується на експорті товарів у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Методами дисперсійного аналізу у [15] ми також визначили, що великі економіки мають більшу частку в експорті товарів і послуг, пов'язаних з інформаційно-телекомунікаційними технологіями (див. табл. 23).

Цифрова присутність як індикатор м'якої економічної сили країни. М'яка економічна сила характеризує привабливість, справедливість, успіх і популярність економічної системи та політики країни, високі стандарти життя. М'яка сила країни дедалі більше починає залежати від присутності в цифровому просторі, адже інформаційні потоки в ньому дедалі більше впливають на свідомість людей. У підсумку цифровий простір змінює характер економічної експансії. На зміну територіальної експансії, на додаток до торговельної, фінансової та міграційної експансії, відбувається експансія в цифровому просторі. З огляду на це захист інтересів й експансія в цифровому просторі, на нашу думку, є одними із пріоритетних завдань посилення економіки.

Таблиця 22

Показники цифрового сектора

Показник	Світ	ЄС	ФРН	США	Китай	Україна
Експорт товарів у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій у 2017 р., млрд дол	2055	310	72	147	613	0,4
Експорт товарів у сфері інформаційно-телекомунікаційних у 2017 р., % експорту товарів	11,5	5,3	5,0	9,5	27,1	0,9
Експорт інформаційно-телекомунікаційних послуг у 2017 р., млрд дол	536	277	37	42	27	2,8
Експорт інформаційно-телекомунікаційних послуг у 2017 р., % експорту послуг	10,5	11,9	11,7	5,3	12,7	19,5
Кількість безпечних інтернет-серверів, у 2018 р., тис.	–	–	4676	21517	622	269
Кількість користувачів стаціонарного широкосмугового інтернету у 2018 р., млн	1067	180	34	116	408	5,5
Користувачі інтернету у 2017 р., % населення	50	81	84	87	54	59

Примітка. Складено автором за даними [4].

Існує цілий клас інформаційних методів оцінки м'якої сили країни. Основою їхньої складової є вебметричні методи, що зазвичай передбачають використання статистики пошукових запитів або результатів їхнього застосування на прикладі пошукових сервісів мережі інтернет, таких як Google або Yandex [16, 17, 18].

Bloom Consulting формує рейтинг країн на основі The Digital Country Index. Вони враховують частоту згадування 243 країн і територій у пошукових запитах громадян світу дев'ятьма мовами. Виокремлюють п'ять вимірів пошуку:

- туризм (відвідування, природа, дозвілля, нішеві ринки, культурні активи);
- таланти (робота, навчання, проживання);

- інвестиції (бізнес-середовище, інвестування, соціально-економічні фактори, секторальна компетентність);
- експорт (товари, зроблено в, експорт з, компанії-лідери);
- національні видатні досягнення (урядування, суспільство, культура, спорт) – лише останній вимір розрізняє позитивну та негативну інформацію [19].

Таблиця 23

Ефекти величини економіки для показників міжнародного руху розраховано автором за даними [14] технологій, 2009-2016 рр.

Показник	Малі економіки	Середні економіки	Великі економіки	<i>P</i> -рівень (<i>F</i> -тест/ тест К.-У. / медіанний тест)
Інформаційно-телекомунікаційні товари, % експорту товарів	2,2*	4,5*	7,1*	0,004/ 0,002/0,000
Інформаційно-телекомунікаційні товари, % імпорту товарів	4,3***	6,9***	9,9***	0,000/ 0,000/0,000
Інформаційно-телекомунікаційні послуги, % експорту послуг	17,1**	23,0	27,6	0,001/ 0,001/0,019

Примітки: 1. Розраховано автором за даними [14].

2. Виділені результати тестів, що найкраще відповідають розподілу даних. Зірки позначають рівень значущості відмінності від інших груп за апостеріорним критерієм: *** – $p < 0,01$, ** – $p < 0,05$, * – $p < 0,1$.

У 2017 р. за цим рейтингом США лідирували у сфері експорту, Китай – інвестицій, країни Західної Європи – туризму, Північна Америка – проживання і праці (дет. рейтинг див. у табл. 24).

На нашу думку, інфометричні методи безпосередньо оцінюють характер представлення країни в інформаційному просторі й, зокрема, цифровому. Позитивну економічну інформацію мо-

жна розглядати як інформаційні активи країни, негативну – як пасиви в інформаційному (і в цифровому) просторі. Такі методи маловитратні за умов автоматизації, теоретично придатні практично для всіх країн, подають результати в метричній шкалі, ураховують поширеність інформації про країну, беруть до уваги останню та більш ранню інформацію. Однак інфометричні методи опосередковано оцінюють ставлення до країни у свідомості людей, є витратними за умов детального контент-аналізу, не завжди правильно розрізняють позитивну та негативну інформацію, чутливі до мовного фактора, PR-кампаній, дублювання повідомлень, вибору джерел інформації (конкретних засобів масової інформації, баз наукових робіт, пошукового сервісу).

Таблиця 24

Рейтинг популярності країн The Digital Country Index, 2017 р.

Місце	Експорт	Інвестиції	Туризм	Таланти	Національні видатні досягнення
1	США	Китай	Італія	Канада	Велика Британія
2	Китай	Індія	Іспанія	США	Австралія
3	Японія	США	Франція	Велика Британія	ФРН
4	Індія	Індія	Велика Британія	Австралія	Канада
5	ФРН	ФРН	Японія	ФРН	Японія
Місце України	60	43	93	61	63

Примітка. Складено автором за даними [19].

Нами також був запропонований вебометричний метод оцінювання м'якої економічної сили з урахуванням присутності країни в цифровому просторі [20]. На відміну від більшості існуючих інфометричних методів, він концентрує увагу на економічній інформації про країну, ураховує і співвідношення негативної та позитивної інформації, й абсолютну кількість позитивної інформації. Відповідний індекс ми розраховували за формулою:

$$SEP_i = \frac{P_i}{P_i + N_i},$$

де SEP_i – індекс м'якої економічної сили країни i ; P_i – кількість позитивних повідомлень про економіку країни i ; N_i – кількість негативних повідомлень про економіку країни i . Індекс нормують щодо сумарного показника по всіх країнах світу у відсотках.

Пошуковий запит формують так, щоб на вебсторінці були розташовані близько одночасно три компоненти: позитивна (good) або негативна (bad) інформація, приналежність до економічної сфери (economic), приналежність до країни (наприклад, Ukraine). Позитивні повідомлення про Україну, наприклад, нами були визначені за таким запитом у пошуковому сервісі Google [21]: "good economic ** Ukraine".

Тестування індексу в кінці 2015 р. показало, що на ЄС і США сумарно припадало близько 35–45 % м'якої економічної сили країн світу. Слідом із помітним відривом йшли Китай (5–6 %), Росія та Індія (майже по 4 % кожна). Проте зв'язок індексу із величиною економіки все ж простежується. Простежувалася висока кореляція індексу SEP із часткою країни у світовому валовому продукті (0,85).

У табл. 25 показано результати нових розрахунків за інформацією про економіки країн в англomовному сегменті інтернету. До вибірки входять низка великих економік, Україна та країни-сусіди. Перші місця посідає ЄС (якщо додавати інформацію по країнах-членах), далі США, Індія, Китай. Англomовні країни очікувано займають кращі позиції в рейтингу. Низка країн мають власні потужні мовні сегменти інтернету, що може пояснювати меншу цифрову присутність інформації про їхню економіку в англomовному сегменті порівняно із вагою економіки у світі (наприклад, Китай, Німеччина, Франція, Росія).

Вплив цифрової присутності країни на її зовнішньоекономічні зв'язки. За допомогою методів регресійно-кореляційного аналізу ми також провели дослідження впливу нашого індексу м'якої економічної сили країни SEP на низку зовнішньоекономічних показників країни [15]. Водночас ми додатково нормували SEP шляхом ділення на частку країни у світовому валовому продукті.

Таблиця 25

Індекс м'якої економічної сили країни

Показник	<i>P</i>	<i>N</i>	<i>SEP</i>
США	67 + 34 + 55	70 + 24 + 42	83
Велика Британія	44 + 10 + 8	31 + 0 + 8	38
Австралія	52	25	35
ЄС	40 + 20	44 + 10	32
Індія	46	35	26
Китай	51	57	24
Канада	40	30	23
Польща	34	16	23
Угорщина	30	10	23
Німеччина	40	33	22
Індонезія	33	19	21
Росія	40	40	20
Японія	35	27	20
Бразилія	30	22	17
Іспанія	27	22	15
Туреччина	26	24	14
Італія	29	37	13
Франція	25	23	13
Україна	24	26	12
Іран	30	50	11
Білорусь	10	10	5
Словаччина	10	10	5
Молдова	3	10	1

Примітки: 1. Індекс обрахований без нормування відносно сумарного показника всіх країн світу. У випадку США і Великої Британії додавали результати по декількох альтернативних варіантах назви країни (наприклад, UK, United Kingdom, Great Britain). Стосовно ЄС подані дані щодо наднаціонального рівня (тільки за назвою союзу: EU, European Union), без додавання даних по країнах-членах.

2. Розраховано автором за даними кількісних результатів пошуку [21] станом на 6 січня 2020 р.

Було показано, що в середньостроковій перспективі присутність інформації про економіку країни в цифровому просторі позитивно впливає на умови торгівлі (співвідношення експортних й імпортних цін), експорт високотехнологічних товарів

(хоча для експорту таких товарів важливим є співвідношення позитивної та негативної інформації про країну походження, а не поширеність інформації про країну). У довгостроковій перспективі цифрова присутність країни позитивно впливає на експорт послуг загалом, інформаційно-телекомунікаційних послуг, туристичних послуг і надходження прямих інвестицій. Як бачимо, місце інформації про економіку країни більше впливає на конкурентоспроможність її експорту послуг, ніж товарів.

За нашими розрахунками поліпшення рейтингу України за співвідношенням позитивної та негативної економічної інформації в інтернеті на одну позицію серед 41 країни збільшило би експорт високотехнологічних товарів на 95 млн дол. За умов зростання кількості позитивної економічної інформації в інтернеті на 1,6 % за незмінної кількості негативної інформації та незмінної частки у ВВП світу (це еквівалентно підняттю на одну позицію у рейтингу за SEP/GDP або зростанню SEP/GDP на 2,1 %) у довгостроковому періоді можна очікувати в Україні додаткове зростання:

- експорту послуг на 80 млн дол,
- експорту туристичних послуг на 18 млн дол,
- річного припливу прямих інвестицій на 270 млн дол,
- експорту інформаційно-телекомунікаційних послуг на 17 млн дол.

Отже, питання впливу цифрових технологій на співвідношення сили між країнами різного рівня розвитку залишається відкритим і залежить від сценаріїв напрямів технологічного розвитку і рівня мобільності технології та знань. Успішність країн залежатиме від того, наскільки ефективно вони зможуть опанувати новітні цифрові технології із випередженням порівняно з іншими країнами.

Залежно від конкретних показників США, ЄС або Китай посідають лідерські позиції в цифровій сфері. Більші економіки зазвичай інтенсивніше експортують товари та послуги у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій порівняно з малими економіками.

Суб'єктивне сприйняття людьми економічного успіху й економічної політики дедалі більше визначають інформаційні потоки

в цифровому просторі. Зважаючи на це, вебометричні методи можуть бути використані для оцінки м'якої економічної сили країни. Остання переважно притаманна ЄС і США. Проте за критерієм сприйняття інвестиційної привабливості лідирує Китай.

Поширеність позитивної інформації про економіку країни в цифровому просторі – важлива складова її національного бренду. Доведено, що вона є значущим фактором конкурентоспроможності країни у сфері експорту послуг (зокрема туристичних та інформаційно-телекомунікаційних), інвестиційної привабливості (лише в довготерміновій перспективі), експорту високотехнологічних товарів і допомагає продавати свою продукцію на зовнішніх ринках за вищими цінами.

Список використаних джерел

1. Weber S. Will Information Technology Reshape the North-South Asymmetry of Power in the Global Political Economy? / S. Weber, J. Bussell // *Studies in Comparative International Development*. – 2005. – Vol. 40. – № 2. – P. 62–84.
2. Hwang K. Power in Alexander Supan's Guidelines to General Political Geography (1918/1920) / K. Hwang // *Przegląd Geopolityczny*. – 2011. – Vol. 3. – P. 23–44.
3. Krahmann M. Kapital, Technik und Geopolitik / M. Krahmann // *Zeitschrift für Geopolitik*. – 1927. – № 4 (10). – P. 859–861.
4. Supan A. Leitlinien der allgemeinen politischen Geographie: Naturlehre des Staates / A. Supan. – Berlin: Walter de Gruyter & Co., 1922.
5. Operating Models for the Future of Consumption. – Cologny, Geneva, Switzerland: World Economic Forum, System Initiative on Shaping the Future of Consumption, Accenture 2018. – 31 p.
6. The Global Financial and Monetary System in 2030. – Cologny, Geneva Switzerland : World Economic Forum, 2018. – 22 p.
7. Stirling R. Government AI Readiness Index [Electronic source] / R. Stirling, H. Miller, E. Martinho-Truswell : Oxford insights. – Access mode : <https://www.oxfordinsights.com/government-ai-readiness-index/> (дата звернення: 21.10.2018).
8. Чулок А. Что такое шеринг-экономика? [Электронный ресурс] / А. Чулок // Постнаука. – 30 листопада 2017. – Режим доступа: <https://postnauka.ru/faq/82383> (дата звернення: 01.08.2018).
9. Войниканис Е. А. Правовые аспекты функционирования пиринговых сетей : интернет-конференция "Право и Интернет",

1–31 октября 2006 / Е. А. Войниканис. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/text/16208428> (дата звернення: 09.08.2018).

10. Trevorton G. F. Measuring National Power: Conference Proceedings / G. F. Trevorton, S. G. Jones. – Santa Monica, CA ; Arlington, VA ; Pittsburgh, PA : RAND National Security Research Division, 2005. – 21 p.

11. Angang H. The Rising of Modern China: Comprehensive National Power and Grand Strategy [Electronic source] / H. Angang, M. Honghua // Strategy & Management. – 2002. – № 3. – 36 p. – Access mode : <https://myweb.rollins.edu/tlairson/china/chigrandstrategy.pdf> (дата звернення: 05.12.2016).

12. Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics / J. S. Nye. – N. Y. : Public Affairs, 2004. – 191 p.

13. Höhn K. H. Geopolitics and the Measurement of National Power : Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der Fakultät Wirtschafts- und Sozialwissenschaften, Fachbereich Sozialwissenschaften der Universität Hamburg : Tag der mündlichen Prüfung: 16. Januar 2013 / K. H. Höhn. – Hamburg, 2011. – 316 p.

14. World Development Indicators [Electronic source] / The World Bank. – Access mode : <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators> (дата звернення: 05.01.2020).

15. Чугаєв О. А. Економічна сила країни у глобальному господарстві : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.02 / О. А. Чугаєв. – Київ, 2018. – 632 с.

16. Бочаров Ю. Б. Имидж страны в интернет-сообществе [Электронный ресурс] / Ю. Б. Бочаров // Зеркало. – 2010. – № 189. – Режим доступа: <http://dlib.eastview.com/browse/doc/22686443> (дата звернення: 16.12.2015).

17. García de la Cruz J. J. Map of Interests between the European Union & Latin America and the Caribbean. Contrasts in the Degree of Interest between the Two Regions [Electronic source] / García de la Cruz J. J. ; International Perspective Institute, 2012. – P. 19–55. – Access mode : https://eulacfoundation.org/en/system/files/Map_of_interests_between_the_European_Union_and_Latin_America_and_the_Caribbean.pdf (дата звернення: 19.08.2016).

18. Михайловська О. В. Модель інформаційних потенціалів у розподілі світових потоків інвестицій / О. В. Михайловська // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 8. – С. 6–12.

19. The Digital Country Index'17 [Electronic source] / Bloom Consulting. – Access mode : <https://www.digitalcountryindex.com/country-index-results-dimension> (дата звернення: 05.01.2020).

20. Чугаєв О. Вимірювання сили економічного іміджу країн світу / О. Чугаєв // Вісник Київського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер.: Економіка. – 2015. – Вип. 12 (177). – С. 67–72.

21. Google [Electronic source]. – Access mode : <https://www.google.com.ua> (дата звернення: 06.01.2020).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Шнирков Олександр Іванович, науковий редактор

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академічний координатор Центру досконалості Жана Моне.

Філіпенко Антон Сергійович

Доктор економічних наук, професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Заблоцька Ріта Олександрівна

Доктор економічних наук, професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Резнікова Наталія Володимирівна

Доктор економічних наук, професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рогач Олександр Ігорович

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних фінансів Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Чужиков Віктор Іванович

Доктор економічних наук, професор, професор кафедри європейської інтеграції, факультет міжнародної економіки і менеджменту, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.

Мазуренко Валерій Іванович

Доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Стаканов Роман Дмитрович

Доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Чугаєв Олексій Анатолійович

Доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, експерт Центру досконалості Жана Моне.

Русак Денис Миколайович

Доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Батрименко Валерій Васильович

Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Нанавов Антон Семенович

Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Негода Анна Вікторівна

Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Поліщук Ліна Сергіївна

Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Хватов Юрій Юрійович

Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Шворак Людмила Олександрівна

Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Жолос Тарас Олександрович

Аспірант кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Засенко Олексій Юрійович

Аспірант кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
------------------------	---

РОЗДІЛ 1

Роль цифрових технологій у розвитку основних форм сучасних міжнародних економічних відносин	5
1.1. Концептуальний устрій цифрової економіки	5
1.2. Регуляторна конкуренція в умовах становлення цифрового простору глобальної взаємодії.....	16
1.3. Діджиталізація та інтернаціоналізація багатонаціональних підприємств.....	38
1.4. Роль та місце БНП у діджиталізації міжнародних економічних відносин	54
1.5. Особливості сучасного етапу розвитку електронної комерції.....	67
1.6. Розвиток новітніх форм електронної комерції у XXI ст.: форсайт на майбутнє	75
1.7. Сервісифікація глобальної економіки в контексті інтенсифікації розвитку цифрових технологій.....	91
1.8. Діджиталізація міжнародної логістики та ланцюгів постачань.....	105
1.9. Діджиталізація та роботизація світової економіки як ключові детермінанти трансформації міжнародного ринку праці в умовах індустріалізації 4.0	125
1.10. Вплив застосування цифрових технологій на сферу міжнародних фінансів.....	140
1.11. Фінансова діджиталізація в контексті розвитку ери криптовалют.....	148
1.12. Децентралізація та деперсоніфікація міжнародних економічних відносин: феномен Bitnation	160
1.13. Економічне протистояння США та КНР у сфері цифрових технологій	167

РОЗДІЛ 2

Розвиток цифрової економіки

країн – членів Європейського Союзу 178

- 2.1. Розвиток Єдиного цифрового ринку
та Цифрового союзу країн – членів ЄС 178
- 2.2. Економічна сила країни в умовах цифрової революції:
приклад ЄС, США, Китаю та України 193
- 2.3. Зв'язок між цифровізацією процесу управління
ланцюгами постачання та циклічністю зростання ВВП:
кейс-стаді Європейського Союзу..... 205
- 2.4. Моделювання напрямів розвитку електронної
торгівлі України з ЄС..... 216

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 232

Наукове видання

Філіпенко Антон Сергійович
Резнікова Наталія Володимирівна
Рогач Олександр Ігорович
та ін.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Монографія

Редактор *Т. Гуз*

Оригінал-макет виготовлено ВПЦ "Київський університет"

Формат 60х84^{1/16}. Ум. друк. арк. 13,78. Наклад 100. Зам. № 220-9944
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний. Друк офсетний. Вид. № Мв12.

Підписано до друку 11.01.21

Видавець і виготовлювач
ВПЦ "Київський університет"

Б-р Тараса Шевченка 14, м. Київ, 01601, Україна
☎ (38044) 239 32 22; (38044) 239 31 72; тел./факс (38044) 239 31 28
e-mail: vpc_div.chief@univ.net.ua; redaktor@univ.net.ua
<http://vpc.univ.kiev.ua>

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1103 від 31.10.02